

PIERWSZA PODRÓŻ MISYJNA ŚW. PAWŁA

Święty Paweł nie wspomina w swoich listach o pierwszej podróży misyjnej. Dowiadujemy się o niej z 13 i 14 rozdziału Dziejów Apostolskich. Na podstawie tych źródeł można odtworzyć prawdopodobny przebieg podróży.

Pierwsza podróż misyjna Apostoła Pawła przypada na lata 46 - 49. Jest opisana w 13 i 14 rozdziale Dziejów Apostolskich. Rozpoczęła się i zakończyła w Antiochii i w całości odbyła się na terenie Cypru i Azji Mniejszej. Podczas tej podróży Paweł głosił dobrą nowinę najpierw Żydom, jednak okazało się, że przyjmują ją także poganie. Okazało się też, że chrześcijaństwo ma uniwersalny charakter - i wynikała potrzeba zastanowienia się, co z Prawa Mojżeszowego powinno obowiązywać pogan.

Pierwsza podróż misyjna rozpoczyna się ok. 46 roku. Biorą w niej udział Barnaba i Jan Marek. Misjonarze, oczywiście wraz z Pawłem, wyruszają z Antiochii Syryjskiej, pokonują odcinek ok. 25 km i docierają do portu w Seleucji. Stamtąd drogą morską płynąc przez blisko 90 km docierają na wyspę Cypr. „Wyspa” w starożytnym języku oznacza świat pogański. W Starym Testamencie są teksty, które mówią o wyspach symbolizujących oczekiwanie na Dobrą Nowinę. W trakcie tej wyprawy Szaweł nawraca czarownika Elimasa i od tego momentu występuje w Dziejach Apostolskich już nie jako Szaweł lecz Paweł. Jak wiemy, z Cypru pochodził Barnaba, to też mogło zaważyć o decyzji wyboru właśnie tej krainy jako pierwszego terenu misyjnego. Jak podają Dzieje Apostolskie, na Cyprze Apostołowie odwiedzają miasto Salaminę, gdzie rozpoczynają działalność w Synagodze. Następnie udają się do Pafos, gdzie również głoszą Ewangelię. Z Cypru Apostołowie udają się do Perge w Pamfilii. Tam też odłącza się od Pawła i Barnaby Jan Marek, który powraca do Jerozolimy. Z Perge, Misjonarze udają się do Antiochii Pizydyjskiej. Droga ta miała trudny charakter, ponieważ trzeba było przebyć masyw górski, niebezpieczny również z tego względu, że spodziewać się można było na tym odcinku licznych rozbojów. Działalność Apostołów w Antiochii rozpoczyna się od Synagogi. Wiele osób przyjmuje ich nauczanie z ogromnym entuzjazmem, ale spotykają się też z krytyką niektórych Żydów. To sprawia, że muszą opuścić Antiochię. Zanim to jednak nastąpiło, Apostołowie kierowali orędmie do pogan, dawali świadectwo o Jezusie i podejmowali tematykę usprawiedliwienia z grzechów przez wiarę. Ikonium to kolejne miejsce głoszenia Ewangelii. Dzięki działalności Pawła wielu Żydów i pogan się nawróciło. Niestety, ci którzy nie przyjęli ich nauki podburzyli wielu, tak iż noszono się z zamiarem ukamienowania Pawła i Barnaby. Dlatego Misjonarze rezygnują z dalszej działalności i udają się do Listry.

W I w. prawie całe miasto było zamieszkane przez pogan. W Listrze ma miejsce cudowne uzdrowienie chromego i przemówienie Pawła wzywające wiernych do monoteizmu. To właśnie w Listrze obwołano Pawła Hermesem, a Barnabę Zeusem. Również i tu próbowano ich ukamienować. Z tego powodu czują się zmuszeni do ucieczki i chronią się w Derbe. Potem wracają do Antiochii przez Listrę, Ikonium itd. Przy okazji nawiedzają założone przez siebie wspólnoty. Jego gorący temperament, nie pozbawiony jednak chwil czułości, pozostaje niezmienny i jest to konkretny dowód, że chrześcijaństwo nie niszczy niczyjego człowieczeństwa. Lecz odtąd jego życie jest życiem oddanym apostołowi, staje się on „wszystkim dla wszystkich”. Odbył pierwsze ważne spotkanie z „Kefasem”, to znaczy Piotrem w Jerozolimie. Strukturalnie nastawiony na nowe horyzonty, szczególnie mocno odczuwając palący problem dostępu pogan do biblijnego Boga łaski, który w Jezusie Chrystusie stał się gorsząco dostępny wszystkim bez wyjątku, nie znajduje łatwego życia wewnątrz Kościoła-matki w Jerozolimie o tendencji konserwatywnej. Zmuszony jest do schronienia się w Tarsie. W międzyczasie, w następstwie prześladowania przeciwko grupie Szczepana, niektórzy z nich dotarli do Antiochii Syryjskiej, gdzie po raz pierwszy Ewangelia była przepowiadana poganom i została przez nich przyjęta, tak że uczniowie Jezusa w tej metropolii na-zwani zostali po raz pierwszy w języku greckim chrześcijanami. Wtedy to Barnaba, judeochrześcijanin pochodzący z Cypru, ale należący do Kościoła Jerozolimskiego, udaje się do Tarsu, aby wziąć Pawła, by ten współpracował w obiecujących perspektywach miasta syryjskiego. Sam zaangażował się tu w pracę przez jeden rok.

Powróciwszy tą samą drogą do Antiochii Syryjskiej, spotykają się z tym, że niektórzy chrześcijanie przybyli z Judei sprzeciwiają się ich metodzie misyjnej, która nie uznaje obrzezania i na ogół prawa Mojżeszowego. Kontrast ten zmusza do zwołania Soboru Jerozolimskiego. Tu, na skutek interwencji Piotra i Jakuba, brata Pańskiego, dochodzi do kompromisu. Uznany zostaje apostołat Pawła, przy zgodzie, że będzie on głosił Ewangelię po-ganom (pozostawiając obrzezanych Jakubowi, Kefasowi i Janowi), byleby tylko pamiętał o zbieraniu kolekty na ubogich Kościoła Jerozolimskiego (por. Ga 2,1-10). Łukasz dodaje również wymóg czterech klauzuli mojżeszowych, do których winni dostosować się poganie, przy rezygnacji z obrzezania (to znaczy wstrzymać się od mięsa ofiarowanego bożkom, od krwi, zwierząt uduszonych i małżeństw

zakazanych przez prawo lewickie), ale Paweł w swych listach nie okazuje, jakoby znał te kwestie. Mamy więc rok około 49 (lub najwyżej 50).

Paweł powraca do Antiochii Syryjskiej, gdzie w bliżej nieokreślonej sytuacji udziela nagany Piotrowi w imię „prawdy Ewangelii”, z powodu jego dwuznacznej postawy wobec żydowskich przepisów dotyczących jedzenia. Metropolia syryjska, która była trzecim co do wielkości miastem po Rzymie i Aleksandrii, staje się dla Pawła stałą siedzibą i normalnym punktem odniesienia po jego podróżach (coś takiego jak Kafarnaum dla Jezusa). Ale jest czymś więcej niż oparciem. Podróże dla zakładania i troski pastoralnej wobec licznych Kościołów zapoczątkowanych przez Pawła, angażują go przez całe życie i absorbują jego najlepsze energie, mimo utrapień z powodu bliżej nieokreślonej choroby, którą różnie diagnozowano, jako ślepotę, dysfazję, epilepsję, febrę malararyczne.

DRUGA PODRÓŻ MISYJNA ŚW. PAWŁA

Na drugą wyprawę misyjną, która przypada na lata 50-52, św. Paweł wyrusza z Tymoteuszem, którego nazywa umiłowanym uczniem i z Sylasem. Barnaba i Jan zwany Markiem oddzielają się od Pawła i płyną na Cypr. Ten podział nastąpił z powodu Marka. Barnaba chciał go zabrać w kolejną podróż, ale Paweł się nie zgodził. Dlatego ich drogi się rozeszły.

Druga podróż misyjna, jaką św. Paweł odbył łączyła się z pracą Pawła już jako apostoła pogan. Po raz pierwszy Ewangelia była zwiastowana w Europie. Charakterystyczne w tej podróży wydaje się zetknięcie chrześcijaństwa z grecką myślą filozoficzną i założenie licznych lokalnych kościołów chrześcijańskich wśród pogan (nie mających dotychczas nic wspólnego z judaizmem). Paweł odwiedza założone wcześniej Kościoły. Przyłączają się do niego Tymoteusz i Łukasz. Paweł ze swoimi nowymi uczniami przechodzi przez Frygię i krainę Galacji. Galacja składała się z plemion celtyckich osiedlonych w Galii, którzy w III p.n.e. dotarli do Azji Mniejszej. Początkowo byli podporządkowani królowi Pergamonu, później uzyskali niezależność. W I w. Galacja z Pizydii, częścią Frygi, wchodziła w skład prowincji rzymskiej. Stąd Misjonarze udają się do Troady. Paweł ma tam wizję Macedończyka, który błaga go, aby ten przybył i im pomógł. Zaraz po tym widzeniu Apostołowie wyruszają do Macedonii. Docierają do Samotraki, później do Neapolu, stamtąd do Filippi (miasto to słynęło z kopalni złota). W mieście tym spotykają Lidię – bojącą się Boga. Tytuł „bojący się Boga” przysługiwał osobom pochodzenia pogańskiego, którzy przyjmowali żydowski monoteizm, ale nie przestrzegali skrupulatnie prawa Mojżeszowego. Lidia sprzedawała purpurę. Misjonarze zaproszeni przez Lidię, zamieszkują u niej przez kilka dni. W Filippi, Paweł, Sylas i Tymoteusz zostają osadzeni w więzieniu, z powodu uwolnienia pewnej kobiety od złego ducha. Podczas pobytu w więzieniu ma miejsce cudowne nawrócenie się strażnika, który ich pilnował. Kolejnym celem podróży jest Tesalonika. Dzieje Apostolskie mówią o trzech szabatach spędzonych w Tesalonice. Z treści Pierwszego Listu do Tesaloniczan dowiadujemy się jakie więzi łączyły Pawła z wiernymi tego miasta. Paweł pracował tam własnymi rękoma na utrzymanie siebie. Zarzucano mu także, że działa przeciw państwu. Po szczęśliwej ucieczce złość prześladowców zwróciła się przeciw Jazonowi, lecz Paweł uszedł z życiem. Berea to kolejne miasto, gdzie głoszona jest Dobra Nowina, ale i tu Misjonarze nie doznają spokoju, są prześladowani przez Żydów z Tesaloniki, którzy wywołują zamieszki. Paweł musi uchodzić z miasta. Zostawia w Berei Sylasa i Tymoteusza, a sam udaje się do Aten. Miasto to było otwarte na prądy filozoficzne i religijne. Tam też Apostoł wygłasza swą wielką mowę na Areopagu. Część osób odrzuca jego mowę, ale są i tacy, którzy się przyłączają, jak np. Damaris i Dionizy Areopagita. Z Aten Paweł udaje się do Koryntu. W 146 r. p.n.e. miasto to zostało doszczętnie zniszczone. Dopiero w 44 r. n.e. zostało ponownie odbudowane. W Koryncie urządzano igrzyska, które miały znaczny wpływ na rozwój i renomę miasta. Pobyt w Koryncie przypada na lata 51/52. Egzegeci twierdzą, że na ten czas przypada redakcja Pierwszego Listu do Tesaloniczan. Z Koryntu Paweł udaje się do Efezu w towarzystwie Pryscylli i Akwili (byli to Żydzi, którzy zostali wysiedleni z Rzymu w 42 r.). W Kenchrach Paweł ostrzygł sobie głowę, bo złożył taki ślub.

Z Efezu Paweł płynie do Cezarei, odwiedza Jerozolimę i udaje się do Antiochii. Tak kończy się druga podróż misyjna Apostoła. Druga, bardziej angażująca podróż misyjna, bez Barnaby, miała następującą trasę: Paweł wyrusza z Antiochii Syryjskiej wraz z Sylasem, przechodzi drogą lądową do Listry, gdzie bierze ze sobą Tymoteusza, następnie udaje się do Frygii, Galicji, Myzji, aż do Troady nad północnym Morzem Egejskim. Stąd wyrusza statkiem do Europy, dobijając do wyspy Samotraki, a następnie przez miasta Neapolis, Filippi, Amfipolis, Apollonię, Tesalonika, Berea, dociera do Aten, gdzie wygłasza słynną mowę na areopagu i wreszcie dociera do Koryntu. W tym ostatnim mieście zatrzymuje się przez półtora roku, pisze pierwszy list do Tesaloniczan, napotyka na wrogość Żydów, którzy oskarżają go przed Galionem (bratem Seneki), ale zakłada jeden z najbardziej żywotnych Kościołów w pierwotnym

chrześcijaństwie. Odjeżdża do Kenchry (wschodni port Koryntu) i odwiedzając na krótko Efez oraz Cezareę Nadmorską, dociera do Jerozolimy, by potem wrócić do Antiochii Syryjskiej.

Stąd podejmuje swoją ostatnią podróż misyjną: poprzez Galację i Frygię dociera do Efezu, gdzie zatrzymuje się na ponad dwa lata. W Koryncie, porzuciwszy synagogę, „rozprawiał codziennie w szkole Tyrannosa” (tzw. tekst zachodni precyzuje, że nauczał tam od godziny 11 do 16). Z Efezu utrzymuje bogatą korespondencję z Kościołem w Koryncie, gdzie udaje się po raz drugi drogą morską, doznając tam nieokreślonej ściśle obraz. Stąd pisze również list do Galatów, prawdziwy manifest wolności chrześcijańskiej, aby przeciwstawić się usiłowaniom judaizujących w tych kościołach.

TRZECIA PODRÓŻ MISYJNA ŚW. PAWŁA

Opis trzeciej podróży misyjnej Apostoła Pawła znajdujemy w 19 rozdziale Dziejów Apostolskich. Datowana jest ona na lata 54-58.

Trzecia podróż misyjna jest krótko wspomniana - opisany jest interesujący epizod po jej zakończeniu: po powrocie do Efezu Apostoł Paweł tak skutecznie głosił Boże Słowo, że doprowadziło to do zamieszek wywołanych przez miejscowych złotników, których interesy (odlewanie bożków Diany i innych akcesoriów służących jej kultowi ze złota i srebra) były zagrożone. Podobny scenariusz powtarza się po dziś dzień w wielu wariantach we wszystkich krajach świata. Drogą lądową Paweł przemierza Galację i Frygię, aby umacniać Kościół. Na początku 54 r. przybywa do Efezu (stolica prowincji Azji). Wielu tamtejszych mieszkańców przyjmuje jego naukę. Wyrazem tego jest chociażby palenie pogańskich ksiąg o kulcie bożków.

W Efezie szczególnym kultem cieszyła się Artemida (bogini sił rozrodczych). Dzieje Apostolskie mówią o niej jakimś Demetriuszu, który prześladuje Pawła, gdyż jego działalność ewangelizacyjna zagrażała biznesowi Demetriusza, który wyrabiał posągi i figury Artemidy. Szacuje się, że Paweł podczas pobytu w Efezie napisał listy do Filipian, Filemona, Galatów oraz Pierwszy List do Koryntian. Z Efezu Apostoł Narodów udaje się do Macedonii, odwiedza Grecję. Ma zamiar dopłynąć do Syrii, ale na skutek spisku musi powracać do Macedonii. Wraca przez Troadę – gdzie wskrzesza Eutycha – chłopca, który zmożony snem spadł z trzeciego piętra sali, gdzie przysłuchiwał się mowie Pawła. Pod koniec trzeciej podróży Paweł pisze List do Rzymian. W drodze powrotnej dociera do Miletu, posyła po starszych z Efezu i wygłasza do nich mowę pożegnalną. Zapowiada swoje prześladowanie i cierpienie. Potem odpływa do Tyru, a następnie do Cezarei i stamtąd do Jerozolimy. W roku 58 miały miejsca wydarzenia, które ostatecznie doprowadziły Pawła do męczeńskiej śmierci niecałe dziesięć lat później. Przebywający w Jerozolimie apostoł był wielokrotnie oskarżany przez przeciwnych mu Żydów i stawiany przed rzymskim trybunałem. W roku 60 roku Paweł, widząc, że prokurator Judei Porcjusz Festus jest coraz bardziej ustępliwy wobec żydowskich przywódców, jako obywatel rzymski odwołał się do cesarza. Został zatem odesłany statkiem do Rzymu. W czasie podróży statek rozbił się w wyniku sztormu u wybrzeży Malty. Nikt nie ucierpiał, ale ze względu na martwy sezon żeglugowy Paweł i inni podróżujący musieli pozostać na wyspie przez trzy miesiące.

W Efezie doświadcza wrogiego buntu wywołanego przez złotnika Demetriusza w imię bogini Artemidy, w którym to mieście znajdowała się świątynia Artemizjon (zaliczana do siedmiu cudów świata). Tu prawdopodobnie Paweł dostał się do więzienia, z którego pisze list do Filipian i bilecik do Filemona. Po opuszczeniu stolicy prowincji Azji Paweł kieruje się na północ i po przekroczeniu Macedonii, dociera do Grecji (prawdopodobnie do Koryntu), skąd pisze swój najważniejszy list, list do Rzymian, w którym między innymi zapowiada chęć udania się do Hiszpanii. Wychodząc z Grecji w kierunku północnym, z macedońskiej Filipii okrętem udaje się do Troady i ciągle drogą morską dociera do Assos, Mityleny, Chios, Samos, Miletu (gdzie wygłasza ważną mowę do starszych Kościoła Efeskiego, których tu przywołuje), dalej Kos, Rodos, Patara, Tyr, Cezarea Morska, i wreszcie dociera do Jerozolimy, aby doręczyć kolektę zebraną przede wszystkim w Macedonii i w Achai. W Jerozolimie napotyka ponownie sprzeciw ze strony Jakuba i judeochrześcijańskiej interpretacji Ewangelii. Przy okazji buntu sprowokowanego przeciwko niemu przez niektórych Żydów z prowincji Azji, przy oskarżeniu, że przeciwstawia się instytucjom żydowskim, zostaje aresztowany przez trybunał kohorty rzymskiej. Paweł broni się nieustannie, zarówno publicznie wobec Żydów miasta, jak i wobec sanhedrynu, a także przed prokuratorem Antoniuszem Feliksem w Cezarei Nadmorskiej, gdzie został przetransportowany. Po zmianie prokuratora, wobec Porcjusza Festusa, więzień Paweł odwołuje się do cesarza, a po innej mowie obronnej wobec króla Agryppy II i jego siostry Berenike (która zostanie kochanką cesarza Tytusa), przewieziony zostaje do Rzymu. Podróż do stolicy imperium miała następujący przebieg: okrętem wyrusza z Cezarei i przepluwając przez Sydon i Cypr dociera do Mira

w Cylicji. Tu innym okrętem dociera do Licji aż do wysokości Knidos, skąd kieruje się na południowy wschód ku wyspie Krecie, docierając do miejscowości zwanej Dobrze Porty. Mimo niebezpieczeństwa nawigacji z powodu późnej pory jesiennej odpływają w stronę Italii, ale zaskakuje ich długa i gwałtowna burza, która kończy się szczęśliwym rozbiciem na wyspie Malcie. Wsiadają ponownie po trzech miesiącach na statek, który zimował na wyspie, i docierają do Syrakuz na Sycylii, potem do Regium w Kalabrii, aby wreszcie dotrzeć do portu Puzzuoli. Idąc stąd via Campana aż do Kapui, a potem via Appia, wychodzą mu naprzeciw aż do Forum Appium niektórzy chrześcijanie z Rzymu (około 72 km od stolicy). Po dotarciu wreszcie do Rzymu, spędza tu pod strażą wojskową całe dwa lata, w domu, który był dla niego więzieniem. Według przyjętej chronologii, jak powiedzieliśmy wcześniej, ten okres przypada na rok 58 lub 63.

Kiedy Paweł przybył wreszcie do Wiecznego Miasta, został osadzony w areszcie domowym o łagodnych warunkach: apostoł mógł swobodnie przyjmować gości i prowadzić korespondencję. Dzieje Apostolskie, które są głównym źródłem losów Pawła, urywają się na roku 63. Przypuszczalnie w tym roku Paweł został uwolniony. Po uwolnieniu, jak wskazują źródła, odwiedził Hiszpanię. Wczesnochrześcijański pisarz Klemens Rzymski podaje, że „dotarł do kresu Zachodu”, co zwykle u rzymskich autorów oznaczało Hiszpanię lub Luzytanię. Sam Apostoł Narodów w Liście do Rzymian wspominał o planie takiej podróży. Kiedy latem 64 roku Rzym został dotknięty pożarem, winą za jego spowodowanie opinia publiczna obarczyła Nerona. Ten, chcąc uwolnić się od oskarżeń, jako winnych wskazał chrześcijan. Wprawdzie prześladowania dotknęły wiernych z gminy rzymskiej, jednak Paweł, przypuszczalnie przebywający wówczas w Azji Mniejszej, także został aresztowany. Według Klemensa, Paweł został uwięziony i skazany na śmierć „wskutek zazdrości”, co koresponduje z Drugim Listem do Tymoteusza, w którym Paweł wspomina brązownika Aleksandra, który „wyrządził mu wiele zła”. Na pierwszej rozprawie Paweł jednak zdołał wybronić się na tyle, że udało mu się uniknąć skazania. W oczekiwaniu na drugą rozprawę miał napisać Drugi List do Tymoteusza (choć jego autentyczność bywa kwestionowana). W liście wyjawia, że oprócz Łukasza opuścili go wszyscy uczniowie. W wyniku drugiej rozprawy Paweł został skazany na śmierć poprzez ścięcie (taki rodzaj egzekucji przysługiwał mu ze względu na rzymskie obywatelstwo). Data i miejsce śmierci Pawła nie są pewne. Co do daty, to wiadomo tylko tyle, że nastąpiła ona już po wybuchu prześladowań. Tradycja lokalizuje miejsce męczeństwa Pawła za Bramą Ostyjską, tam, gdzie obecnie stoi rzymska bazylika św. Pawła za Murami.

Choć upłynęło blisko 2000 lat od śmierci Pawła, pozostaje on postacią, która intryguje i inspiruje współczesnych chrześcijan. Jak podkreśla biblista ks. Angelo Colacrai z Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie, „św. Paweł przeżywał Chrystusa z taką pasją, iż wszedł z nim w swoistą symbiozę, która była na tyle silna, że połączyła w nim dynamikę mistyka, misjonarza i pisarza”.

Gdyby święty Paweł żył dzisiaj, płonąłby podwójnym płomieniem, ogniem, gorliwością do Boga i Chrystusa oraz do ludzi wszystkich krajów. Aby go słyszano, wszedłby na najwyższe katedry i przekazywałby swoje słowo za pomocą aktualnie dostępnych środków: przez prasę, kino, radio, telewizję. Jego nauka nie byłaby chłodna i abstrakcyjna. Kiedy przybywał do jakiegoś miejsca, nie czynił tego po to, by wygłosić jednorazową naukę, lecz zostawał na dłużej i formował: kształtował umysły, przekonywał, nawracał, jednoczył z Chrystusem, wprowadzał w życie w pełni chrześcijańskie. Nie wyjeżdżał, dopóki nie miał wewnętrznej pewności, że jego duchowi synowie i córki wytrwają. Pozostawiał prezbitarów, aby kontynuowali jego dzieło; wracał potem często ze swoim słowem lub pismem; czekał na wiadomości, łączył się z nimi duchowo i modlił się za nich.